

**Konferencija „Dailininkės Lidijos Meškaitytės kūrybos kontekstai“
2023-09-28, Smalininkai
Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centras**

Rugsėjo 28 d. Smalininkuose įvykusioje konferencijoje „Dailininkės Lidijos Meškaitytės kūrybos kontekstai“ atverta ne viena atodanga į dailininkės kūrybą, jos kultūrinę aplinką. Pranešėjai analizavo jos darbus Lietuvos ir pasaulio meno kontekste, kalbėta apie šalia kūrėjos buvusias žmones ir institucijas, buvo pristatyti atlikti darbai. Konferencijos dalyviai siūlė Lidijos Meškaitytės atminties išsaugojimo gaires, kėlė klausimus ir formavo ateities problemas.

Konferencijoje dalyvavo žmonės, kuriems svarbi Lidijos kūrybos likimas: dailės mokytojai, kultūros darbuotojai, atvyko delegacija iš Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus. Diskusijose ir konferencijoje taip pat dalyvavo Jurbarko r. savivaldybės meras Skirmantas Mockevičius, vicemerė Audronė Balčiūnienė, Smalininkų seniūnas Ramūnas Alminas.

Pranešėjai ir pranešimai

Dr. Arvydas Griškus, etnologas, Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centro direktorius, pranešime „Lidija Meškaitytė: vakar, šiandien, rytoj“ pristatė dailininkės kūrybos laikotarpį, ją supusius žmones, socialinę aplinką, problemas. Įvardijo, kas padaryta, siekiant išsaugoti L. Meškaitytės gyvenimo palikimą, kūrybą, paminėjo žmones ir organizacijas, kurios saugo dailininkės atminimą, pateikė pasiūlymus bei galimybes ateičiai.

Virginijus Jocys, etninės kultūros ekspertas, Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus vyresnysis rinkinio kuratorius, pranešime „L. Meškaitytės kūrybinis palikimas, saugomas Lietuvos nacionaliniame dailės muziejuje, jo tyrimai ir sklaida“ pristatė Lietuvos nacionaliniame muziejuje saugomus darbus, jų saugojimo reikšmę, aptarė bendradarbiavimo galimybes.

Rasa Grybaitė, Vilniaus dailės akademijos licenciatė, vitražo dailininkė, Jurbarko Vinco Grybo memorialinio muziejaus vadovė pranešime – „Miniatiūros žanro istorinė raida Europos dailės kontekste“. Aptarė miniatiūros raidą Europoje, apibrėžė miniatiūros sąvoką.

Prof. Živilė Jasutytė, Vilniaus dailės akademijos tapybos dėstytoja, Įvietinto meno ir scenografijos katedros profesorė, pranešime „Žmogus, paskendęs Lietuvos peizaže - Lidijos antirealizmas“ pristatė dailininkę kaip XX a. II p. profesionalaus meno nepaveiktą autentišką menininkę, jos siekį atspindėti tyliąją lietuvininkų mikrovisatą, kasdienybės peizažo ir objektų

pirminės idėjas. Miniatiūrinis formatas ir vyraujanti „nufigūrinto“ lietuviško peizažo tema yra ryškiausias L. Meškaitytės tapybos antirealizmo bruožas. Dailininkės tapybos žvilgsnio anatomija atskleidžia pagrindinį autorės kūrybos horizontą – nematomą žmogų.

Solveiga Petkevičienė, dailėtyrininkė, Lietuvos nacionalinio kultūros centro tautodailės specialistė – „Liaudies meistrės Lidos Meškaitytės kūrybos sąsajos su profesionaliaja daile“. remiantis privačiais laiškais, kuriuos liaudies meistrė gavo 1957–1967 m., pranešėja atskleidė tiesioginius ir netiesioginius jos ryšius su laikmečio kultūra, siekė išryškinti XX a. II p. Lietuvos liaudies meistrus vienijančių organizacijų veiklą ir L. Meškaitytės vaidmenį jose. Pasitelkiant svarbiausių miniatiūrų bei egotekstų analizę, identifikuojamos Meškaitytės kūrybos sąsajos su profesionaliaja daile.

Sondra Simanaitienė Simana, rašytoja, Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus muziejininkė pranešime „Dailininkės Lidos Meškaitytės ir poetės Janinos Degutytės dvasinė seserystė“ lygino dviejų to meto kūrėjų likimus, kūrybos kontekstus. Prisistatė jas globojusią dailininkę Bronę Jacevičiūtę. Abi buvo įkalintos sunkios negalios, abi įkvėpimą, saugumą ir nusiramimą atrado gamtos namuose.

Aušra Jasiukevičiūtė, dailininkė, skulptorė, meno lauko tyrinėtoja, Vilniaus dailės akademijos lektorė – „Lidijos Meškaitytės kūrybos vertė Lietuvos ir pasaulio miniatiūros kontekste“. Pranešime aptartos Lidija Meškaitytės akvarelinės miniatiūros, kurių analogų nerasime Lietuvos ir pasaulio meno kontekste. Pranešėjos nuomone, miniatiūros išsiskiria erdviškumu, spalvų švytėjimu, santūria minimalistine raiška. Kaip savojo krašto kūrėja, ji paliko vizualinį liudijimą apie vietovę ir apylinkes, o peizažo, kaip meno žanro, galimybes išplėtė toli į ateitį. Jos savitas ir unikalus poetinis peizažo traktavimas, absoliuti spalvinė ir erdvinė klausa, autentiškumas nusipelno rimtų tyrimų.

Dr. Vidas Poškus, menininkas, kuratorius, dailės kritikas ir rašytojas, Vilniaus dailės akademijos muziejaus direktorius pranešime „Šiek tiek Lidos Meškaitytės kontekstų“ analizavo ir lygino, kaip įvairiomis formomis, idėjomis, sprendimais dailininkės kūryba turi sąsajų u įvairiais pasaulio ir Lietuvos menininkais. Pranešėjas teigė, kad idėjos plevena ore ir kartais jas pasiima skirtingi autoriai. Kad dažnai kūrėjai kuria turėdami negalią, dvasinį skausmą, kad per tai sukuriama unikalūs darbai.

Renata Karvelis-Jančiauskienė, rašytoja, kultūros lauko stebėtoja ir kritikė, Tauragės krašto muziejaus „Santaka“ kultūros-edukacijų skyriaus vedėja, fasilitatorė pranešime „Atmintis

šiuolaikybėje: Lidijos Meškaitytės atvejis“ pasakojo, kaip konstruojama kultūrinė atmintis ir pasidalijo gyvosios atminties fragmentu, t. y. trijų minučių trukmės Valdemaro Šimkaus pasakojimu, kaip jo tėtis Juozas bendravo su Lidija, kokie glaudūs buvo Klaipėdos krašto žmonių santykiai po to, kuomet Mažosios Lietuvos krašte nebeliko senųjų autochtonų.

Konferencijos auditorija

Savivaldybės atstovai, kultūros ir švietimo darbuotojai, smalininkiečiai, Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus delegacija.

Konferencijos apžvalga

Faktai. Lidijos Meškaitytės atminties ir kūrybos išsaugojimui po jos mirties atlikta daug įvairių darbų: jos vardu Smalininkuose pavadinta gatvė, mokykla ir skveras; kūrinių reprodukcijos eksponuojamos Vinco Grybo memorialiniame muziejuje Jurbarko ir Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centre Smalininkuose; surinkta medžiaga apie jos kultūrinį ir kūrybinį palikimą; prižiūrima sodyba; rengtos parodos; vedamos edukacijos, pamokos; pastatytas atminimo suolelis Jurbarko; sukurta teatrinė miniatiūra; organizuoti Lidijos Meškaitytės vardo konkursai, plenerai; 2022 m. Jurbarko r. savivaldybėje buvo paskelbti Lidijos Meškaitytės metais; Lietuvos nacionalinis dailės muziejus išleido knygas, organizavo miniatiūrų originalų parodas, dalį miniatiūrų suskaitmenino ir eksponuoja internetinėje LIMIS sistemoje.

Dailininkei oriai gyventi ir kurti padėjo Lietuvos ir Jurbarko rajono kultūros žmonės, savivaldybės vadovai ir institucijos, Smalininkų įstaigų vadovai ir darbuotojai. Dailininkės atminimo išsaugojimu rūpinasi nemažas būrys entuziastų.

Dailininkės istorine atmintimi rūpinasi ir rūpinasi Jurbarko rajono savivaldybė, Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centras, Violetos galerija, Smalininkų Lidijos Meškaitytės pagrindinė mokykla, Vinco Grybo memorialinis muziejus, Nacionalinis Lietuvos dailės muziejus, Smalininkų seniūnija ir bendruomenė, Jurbarko Antano Sodeikos meno mokykla, sodybos savininkė ir turto paveldėtoja Ona Burneikienė.

Dailininkės kūrybai ir analizei svarbus istorinio konteksto, ją supusios aplinkos tyrimas. Jos kūryba į raktas kultūrinės aplinkos istorijos fiksavimą, laikotarpio problematiką ir aplinką. Per asmenį atsiskleidžia Mažosios Lietuvos istorija, Smalininkų istorija ir Antšvenčių kaimo istorija. Asmenybės biografija neatsiejama nuo kūrybos. Kol kas mes tik apgraibomis tyrinėjame

jos biografiją. Analizuojant, skirtingų disciplinų dėka, galima giliau ir plačiau suprasti Lidijos fenomeną. Iškilios asmenybės tyrimas padeda suprasti ir tyrinėti krašto kultūrinę aplinką, istoriją.

Nacionalinio dailės muziejaus, nepriklausomų menotyrininkų, kultūros darbuotojų, atlikti ir atliekami tyrimai praplėtė kūrėjos kūrybinio lauko pažinimą. Tai nebaigtinis procesas.

Korespondencijos ir dokumentų tyrimais padaryta gera pradžia, bet nėra matomas pilnas vaizdas dėl privačiai saugomos informacijos.

Tezės

Dailininkė Lidija Meškaitytė- krašto tapatumo simbolis.

Dailininkės kūryba kaip terapija.

Dailininkės kolekcija- nacionalinis turtas (toks pačios dailininkės suvokimas atsispindi jos testamente).

L. Meškaitytei netinka liaudies menininkės pavadinimas. Ji sukūrė unikalų metodą, kuriame atsispindi krašto spalvos, ypač daug žalios spalvos. Kūrybos išskirtiniai bruožai: erdviškumas, švytinti spalva, gebėjimas valdyti šviesą, tobulas komponavimas liudija apie dailininkės aukščiausią profesionalumą, kūrybos vertę ir galimybę ją pristatyti pasauliui žymiai platesniame rate.

Dailininkė nėra viešinama užsienyje. Trūksta virtualaus turinio..

Didžioji dalis kūrėjos 1993 m. liepos 22 d. testamentu įpareigojimų įvykdyti. Neįsteigtas tik muziejus Antšvenčių kaime esančioje jos sodyboje (V. Jocys, Lietuvos nacionalinis dailės muziejus).

Išvados ir rekomendacijos

Strateginės. Dailininkės istorijos ir simbolio kūrimas.

Palikimo išsaugojimas ir administravimas.

Analizuoti ir aktualizuoti jos darbus. Rengti medžiagą dokumentiniam filmui, kurti informacinę mediateką. Plėtoti kūrybinio palikimo tyrimus įvairiais aspektais. Apklausti liudininkus ir atverti L. Meškaitytės archyvą, kurį valdo O. Burneikienė.

Didinti žinomumą tarptautinėje erdvėje (parodos užsienyje, informacijos vertimas į anglų ir japonų kalbas).

Pristatyti dailininkės miniatiūrų replikas Vokietijoje ir Japonijoje: vokiečiams - tai ir jų

istorija, japonams - artima jų kultūrai panteistinė estetika.

Siekti modernesnio pristatymo, virtualioje erdvėje, ieškoti kuo įvairesnių būdų.

Kurti dailininkės muziejų.

Kurti virtualų muziejų, didinti informaciją internete – didinti galimybes pažinti menininkę, jos kraštą, kūrybos unikalumą.

Spręsti L. Meškaitytės sodybos likimą. Svarstylini variantai: Lidijos Meškaitytės namai, muziejus, jos vardo tyrimų centras, meno terapijos centras.

100 metų jubiliejaus minėjimas, paskelbiant 2027 m. dailininkės Lidijos Meškaitytės metais Lietuvoje (skelbia Lietuvos Respublikos Seimas).

Einamosios. Kalbant apie Lidiją Meškaitytę nevertoti termino *liaudies menininkė*, kuris neatitinka šių dienų realijų. Ji vertinama kaip profesionali menininkė .

Informacinės sklaidos, orientuotos ne tik į kraštą, regioną, bet į Lietuvą ir plačiau aktyvinimas.

Inicijuoti iki šiol neliestų aspektų (negalios žmogus, netekėjusi moteris; sovietizacijos įsiterpimas į kraštovaizdį ir kt.) ir jų įtakos kūrybai patyrinėjimą bei panaudojimą gilinant dailininkės pažinimą.

Stiprinti bendradarbiavimą su Lietuvos nacionaliniu dailės muziejumi rengiant bendras parodas, rašant projektus.

Stiprinti bendradarbiavimo keturkampį: Smalininkai, Jurbarko r. savivaldybė, Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, Lietuvos menininkai.

Inicijuoti pirmojo leidimo knygos apie L. Meškaitytę pakartojimą, atvirukų rinkinio išleidimą, teikiant projektus, partneriaujant su Lietuvos nacionaliniu dailės muziejumi (LNDM), dėl finansavimo Lietuvos kultūros tarybai.

Komercija (suderinus su LNDM): pardavinėti atspausdintas ir įrėmintas geros kokybės L. Meškaitytės kūrinių faksimiles. Pagaminti geros kokybės ir įtaigaus dizaino suvenyrų: užrašų knygelį, pirkinį maišelių, kalendorių, magnetukų ir kt.

Ieškoti sąlyčio taškų su L. Meškaitytės rankraštiniu ir foto palikimo saugotoja Ona Burneikiene, siekiant bent jau nufotografuoti ar nuskenuoti jos saugomus dokumentus.

2024 m. išleisti straipsnių rinkinį konferencijos temomis.

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus įsipareigojimai: 2024 m. atnaujinti

L.

Meškaitytės kūrybos virtualią parodą LIMIS sistemoje. 2024 m. atlikti pakartotinius kūrinių tyrimus, konservavimą, esant reikalui ir galimybėms – restauravimą.

Muziejus jau yra – tik jis neturi formos, tvarkos, metodikos (A. Griškus).

Atminties sinchronizavimas – grįžimas atgal. Gyvoji atmintis - tai alternatyvios atminties erozija. (Renata Karvelis)

Konferencijos pranešimų adresas interenete:

<https://www.youtube.com/@mazosiolietuvosjurbarkokr3715/videos>

Parengė Mažosios Lietuvos Jurbarko
krašto kultūros centro direktorius
dr. Arvydas Griškus